

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 12.

V Ljubljani, 1. decembra 1889.

Leto XIX.

Tri iskre.

Tri iskre meni v srei tlé
Ter v plamen živi se budé.
Nezgóde, sreče, nič jih ne vgašuje,
Ta ogenj v prsih vsígdar mi kraljuje.
Slovenca kras, Slovenca tolažilo,
Besed, dejánj njegovih so vodilo.

Ko zre na zvézdnato nebó,
Ko zre na mórje mi okó,
Ko se zamaknem v tájnosti prirode,
Ko se zamislim v čudni tek osode,
Tedaj mi vére iskra v srce šine
Ter je v nebésne dvigne visočine.

Tri iskre v srei meni tlé,
V mogočni plámen se družé.
Nezgóde, sreče, nič jih ne vgašuje,
Ta ogenj vsígdar v prsih mi kraljuje.
Te iskre so: **Za vero, dom, cesarja!**
Za Avstrijo, za milega vladarja!

Kakó je lep slovenski svet!
Ko gledam vá-nj radósti vnet,
Skoz rajskomile shajam se vrtóve,
Očí topé milóbe se njegové,
Ko glási znani mi na sluh doníjo,
Ljubezni k **dómu** iskro mi vzbudíjo.

Čuj! bobnov silni trušč bučí,
Trobente bojni glas zvenčí;
Vasi se s tábori mené in mesta,
Kardél, topóv se polni širna cesta:
Na boj hité Slovenci za **cesarja**,
Za Avstrijo, za milega vladarja.

Savinjski.

Tik gozda.

I.

e še pred davnim časom, ko so pod Pečarjem še rudo kopali, živeli so tik tega gozda ubožni ljudje. Mala njih kočica spadala ni k nobeni vasi, ampak imenovali so jo le hišico tik gozda. Oče Lomec hodil je vsak dan pod Pečar „v rudo“ ter je z lahka preživel sebe in svoji dve domačinki, mater in malo hčerko. Živeli so še precej zadovoljno, ker v tistih časih so bili rudarji mnogo bolje plačani nego li danes. Četudi so po ves dan delali globoko v zemlji, vračali so se na večer vendar le zadovoljni na svoj dom. Tudi Lomec se ni mogel pritožiti. Bil je pa tudi lahko zadovoljen, kajti mati je bila dobra gospodinja, a hčerka je tudi pomagala po svoji moči. Pasla je po gozdnih obronkih jedino domače živinče, suho kozo, ter mej tem nabirala drva za domačo kurjavo. Lomec je bil zelo váričen in vsakdo ga je hvalil kot pridnega gospodarja in dobrega očeta. Saj mu pa tudi nihče ni mogel kaj očitati, kajti začel je s praznima rokama ter si v nekaj letih prihranil toliko, da je mogel začeti staviti hišico. Znal je, da, kdor ima svoj lastni dom, temu je na svetu mnogo laže nego ónim, ki morajo v ptujih hišah stanovati.

Vse je bilo toraj pri Lomčevih ugodno; da-si ni bilo Bog si ga vedi kaj posebnega, vendar potreba ni nikdar trkala na vrata.

A brez vseh nadlog ga vendar ni nikjer človeka na svetu in tako je tudi nad Lomčeve prišel hud udarec. Ruda, katero so do sih dob pod Pečarjem kopali, postajala je vedno slabša in so jo tudi v vedno manjši meri izkopavali, takó da je gospodar rudokopa moral delo ustaviti, da se obvaruje velike izgube. Zna se, da je bil to hud udarec za marsikaterega delavca, a posebno za našega Lomca. Hišico si je postavil blizu Pečarja, da mu je bilo laže domóv hoditi, a zdaj se je delo ustavilo ter njegovemu domu vzelo mnogo vrednosti. Kaj naj začne zdaj? To vprašanje bilo mu je jako težko. Stanovati tik gozda, pa hoditi daleč na delo, to je težavna stvar, posebno ob zimskem času. Prodati hišico mu zopet ni kazalo, ker je dobro znal, da ne dobi niti pol toliko zá-njo, kolikor je njega stala. Začeli so se žalostni dnevi za Lomčeve. Ako je hotel oče kaj zaslužiti, moral je iti daleč v delo ter dostikrat izostati po več dnij z doma. Počasi se je vže nekoliko privadil, ali vendar mu je bilo zelo težavno biti tako daleč iz doma. Po zimi je hodil večinoma v velike graščinske gozde les sekati, po leti pa se je lotil kakega drugega dela. Domóv hodil je večjidel le ob nedeljah ter odhajal zgodaj drugega dne. A gotova resnica je, da se človek, ki dlje časa po ptujih krajih hodi, nekako potujči, ter vedno menj misli na svoje domače. Ne ogreva ga več ona gorka ljubezen do svojih, ker se ne udeležuje skupnega dela in skupnih molitev v svoji družini. Dà, dobé se tudi taki, ki na svoje popolnoma pozabijo ter po več časa na nje niti ne mislijo ne. Tudi naš Lomec je postal tak. Ako je primerjal svoje poprejšnje življenje, ko je še rudo kopal, sè sedanjim, vselej se ga je polotila neka

otožnost in nevolja. Vedno menj je skrbel za svoje domače in opuščal je delo in molitev. Ali tudi Bog je njega zapustil in takó je padal vedno globeje.

II.

Tri ure hoda od kraja, kjer se godi naša povest, vzdiguje se precej strm hrib, preko katerega vodi državna cesta. Mnogo tovorov se je ondù prevozilo, dokler še ni šla železna cesta skozi našo deželo. Slišalo pa se je ob onih časih tudi o raznih nesrečah in nezgodah posebno na omenjeni strmeji cesti. Zeló nevaren je bil ta kraj popotnikom po noči, ker so jih večkrat roparji napadali ter oplenili vsega ímetja. Roka pravice jim je bila sicer vedno za petami, ali dobiti jih vender niso mogli, ker so bili, kakor se govori, po dnevi delavci, a po noči roparji in tatjé. Mej take hudobneže dobili so počasi tudi našega Lomeca. Od začetka se je sicer branil, ker je imel še nekaj vesti, a kasneje se je vender odpravil tudi on s továriši na prvi plen. „Čimu se bodeš toliko bal iti z nami,“ nagovarjali so ga továriši, „glej mi smo tudi vže dolgo na roparskih potih, pa nas vender še nimajo in nas tudi ne bodo imeli.“ Takó so mu prigovarjali ter ga izvabili, da je šel na prvi rop, da-si mu je bilo zeló težko pri sreci.

O pólunoči pripelje se težko obložen voz po omenjeni cesti navzgor. Pot mu je na sejem v bližnje mesto. Ljudij je na vozu malo, a roparjev dovolj. „Stoj!“ oglasi se roparskega poveljnika glas, da se daleč na okolo razlega. Voznik se ustraši in hoče pognati, ali pot gre navkreber in voz je dobro naložen. Roparji, mej njimi tudi Lomec, baš se pripravljajo, kako bi oropali ljudi ter jim vzeli blagó. Ali čuj! Od zadaj počí strel, za tem drugi in tretji; roparji zbežé zgubljevaje se v temnem gozdu. „Nikogar nisem zadel,“ oglasi se debel moški glas, „odnesli so mi peté, ali vender bi jaz rad kateremu izmej teh tičev malo peroti prikrajšal.“ Takó je govoril zadaj gospodar, katerega je spremljal drug hlapec. Ker je bil pot strm, stopil je z voza ter hotel nekoliko peš iti. Bil je sicer dobro oborožen, ali tolikej množici roparjev bi vender ne bil kos. Lopovi pa so pobegnili, ker so si mislili, da mora za vozom bití še dosti ljudij ali pa oborožena pravica.

Brez plačila pa jo roparji vender niso odnesli. Dva sta dobila nekoliko in mej tema je bil tudi Lomec. Krogla zadela ga je v desno ramo ter mu naredila precejšno rano. A vender je lahko pobegnil za továriši v gozd, kjer so mu kroglo izrezali in rano obvezali. Nù, ves teden je moral ležati, da se mu je rana vsaj nekoliko zacelila. Mnogo je moral ta čas pretrpeti ubogi Lomec. Vzbudila se mu je vest, videl je, da ni na pravem potu, da je po krivici segel po ptujem ímetji in zdaj ga je zadela kazen Božja. Sklenil je, da se nikdar več ne udeleži kakega rôpa, da bode šel domóv, ter ondù, četudi borno, vender pošteno živel.

Komaj je preteklo nekaj dnij, podal se je proti domu, kamor ga je zdaj vedno bolje gnalo. Videl je, da tako življenje na ptujem pelje naravnost v pogubo. Bridek je bil zdaj spomin na ženo in hčer, kateri je toliko časa pustil brez vse podpore. Siroti ste mnogo pomanjkanja pretrpeli ter noč in dan delali, da ste se mogli preživeti. V molitvi ste se vsaki dan spominali očeta na ptujem in v tihej noči izvil se jima je iz prsij vzdih proti nebu: „Čuvaj ga, Gospod, nesreče na duši in telesu!“

III.

Mej tistim časom, ko Lomca ni bilo doma, prikradla se je v njegovo hišo najhujša nadloga — bolezen. Zbolela je najpred mati, a v kratkem času ozdravela vsaj toliko, da je mogla streči hčeri, katera se je bila kmalu za njo ulegla. Sirota je morala daleč od doma hoditi do ljudi, da je prinašala zdravil in jedí za bolno mater, a pri tem si je sama pokvarila zdravje, da je morala v posteljo. Mati je iz začetka mislila, da hčeri ne bode tako hudo, da bode kmalu zopet ozdravela in vstala. Ali bolezen se je vlekla vedno dalje in hči je postajala vsak dan slabša. Oj koliko je takrat pretrpela uboga mati! Mož je živel na ptujem ne zmenivši se za njo, a hčerka je ležala bolna na postelji in vsak dan se je bilo bati, da jo pobere nemila smrt. Prelivala je bridke solze in prosila Boga pomoči, kateri jedini more dati tolažbo ubogemu človeku. „Oh pusti jo Gospod pri življenji, glej, koga imam še na svétu, ki bi skrbel za mene, kadar me obišče bolezen, kadar me sklone starost?“ Ali v neizvedljivem sklepu Božjem bilo je skleneno drugače. Hčerka je slabela bolj in bolj, v glavo jej je silila vročina in jela je blesti. Govorila je razne neumljive stvari, zadnjo noč pa je imela v mislih le očeta in se zelo bala zanj. Videla ga je na strmej gori, od koder je imel vsak čas pasti v prepad, in tresla se je zanj po vsem životu. To je bilo zadnje znamenje njenega življenja; še tisto noč zatisnila je svoje oči za vselej, ter se preselila gori v svitla nebesa.

Koliko je tisto noč pretrpela uboga mati, popisati ni mogoče. Bridkost jej je trgala srce, ko je videla na mrtvaškem odru ljubljeno hčerko, od katere se je morala za vselej ločiti. In oče? Pač malo mu je bilo mar za njo, ker se mu toliko časa ni tožilo po njej, in morda bi tudi ne prišel, ko bi slišal, da je umrla. Kdo vé?

Tretji dan so jo zagrebli na samotnem pokopališči pri cerkvi na hribu, od koder se tako lepo vidi vijoča se pot proti hišici tik gozda.

IV.

Ako človek dlje časa živi na ptujem, pozabi večkrat na svoj dom, na svoje domače. Ali včasih se mu vendar vzbudi srčna želja, da bi šel domov pogledat svoj dom in svoje drage. Taka želja vzbudila se je tudi Lomcu, odkar ga je na njegovem ropu zadela krogla. V srce mu je prišlo kesanje, da je tako daleč zabredel, da je pozabil na Boga in svojo družino. Zato pa je s toliko večjim hrepenenjem hitel domov, da pozdravi ljubo ženo, da pritisne na srce milo hčerko.

Ubogi mož pač ni vedel, kaj se je prigodilo doma v tem času, ko njega ni bilo domá. Niti iz daleč si ni mogel misliti, da bi bil morilni angelj pohodil tudi njegov samotni dom. Bližal se je vedno bolj in bolj svojemu domu in vedno lepši spomini so ga navdajali. Pogledal je k cerkvi na hribčeku, katere belo zidovje se je blestelo v solnčnej svitlobi, in — kakor bi ga bil ta pogled v srce zbudel, povetil je oči ter korakal tih in nem dalje. — —

Ni še prišel do koč, ko ga žena vže ugleda ter mu hiti vesela naproti. Pozabljene so vse bridkosti, pozabljeno vse uboštvo, katero je morala zavoljo njega pretrpeti. A komaj sta se pozdravila, vže vpraša mož po hčerki. Žena mu pokaže proti cerkvi na hribčeku ter reče: „Tamkaj prebiva in počiva v miru!“

Globoko ganen sklone se ubogi muž na klop pred hišo in bridko zaječi: „Gospod, Ti si pravičen! Kaznoval si me v pravičnej svojej jezi, ker sem Ti bil toli nezvest. Pozabil sem Tebe in zapovedi Tvoje, pozabil sem ženo in otroka ter zašel na krivi pot. Ali danes, ko sem se zopet vrnil na svoj dom, da se zopet spravim z domačimi, da jih zopet pritisnem na svoje ljubeče sree, danes ne najdem svojega najdražjega blagá — svoje hčerke. Ti si pravičen, češčno bodi Tvoje imé!“ Obsedel je in bridko jokal

Z ženo sta se pogovarjala tisti dan še različne reči. Pravila mu je, koliko da ste pretrpeli ona in hčerka, odkar njega ni bilo doma. Pripovedovala mu je, kako je hčerka zadnjo noč o njem govorila, kako ga je videla na visokej gori v nevarnosti i. t. d. Mož se pri teh besedah zamisli. Dolgo časa ne izpregovori ničesar. Premišljeva je zadnjo noč hčerinega življenja, spozna, da je bila to ista noč, ko je šel on na prvi rop. „Gospod, Ti si pravičen, češčno bodi Tvoje imé!“ glasilo se je tisti dan po večkrat iz njegovih ust, dokler ga ni zazibal spanec čez toliko časa zopet jedenkrat pod domačo streho.

* * *

Od tistega časa postal je Lomec ves drugačen. Sklenil je pošteno živeti in živel je v resnici. Svojo kočo tik gozda je prodal ter se preselil daleč na ptuje. Delal je pridno in Bog mu je dal zopet svoj blagoslov, da se je v kratkem opomogel. A vender na njegovem domu ni več vladala ona zadovoljnost, kakor poprej tik gozda, kajti njegovo najdražje blagó, njegova ljubeznjiva hčerka, počivala je daleč od njega v hladnem grobu. Spoznal je, kako hudo ga je kaznoval Bog za njegovo pregreho. —

Vsako leto pa, ko se je približal čas, da so hodili romarji na Božjo pot proti njegovemu prejšnjemu domu, vzel je tudi on popotno palico ter romal ž njimi. Nikdar ni bil tako utrujen, da bi se ne bil oglasil tudi pri cerkvi, kjer je počivala njegova ljuba hčerka. Vselej je dolgo molil na njenem grobu, a kadar se je poslavljaj od nje, bile so njegove zadnje besede: „Počivaj v miru, žrtva svojega očeta!“

M. Šašelj.

Osamélčevi.

(Božična črtica; spisal —è.)

obro se jih še spominam. Živeli so on, ona in kôpa otrok v siromašnej koči na Rebru. Bila je to mala, lesena kočica z malimi okni, skozi katera bi jedva glavo potaknil, da te niso prečile drobne paličice, s katerimi so bila okna, kakor je še zdaj v Belej krajini običajno, jednako kletki zagrajena. Streha, tû pa tam z mahom poraščena, kazala je vže rebra, a ob hišo naslonil se je še bolj nizek hlev, v katerem se je često oglašala suhorebra Mávra in tožno pogledavala proti nizkemu zapáhu, bode li jej donesel stari Osamélec pest sladkega sená. Tjà pod streho pa, vodila je mala lestvica, in ondû prenočevali sta dve progasti jarčici in njiju spremljevalec ponosni petelin. V sredi malega dvorišča stala je stara, votla jablana, a malo dalje od nje raslo je pet, šest češpelj, a pod njimi

začenjala se je njivica, kjer so Osamélčevi pridelovali nekaj malo poljskih pridelkov. Ni bila toraj nič kaj posebnega ta njihova domačija.

Težko so živeli, težko Osamélčevi. In vender živeli so pošteno. Stari, še dokaj krepki Osamélec hodil je doli v vas na delo, pa tudi ona je sosedom pomagala, če je utegnila, da se je le kak novčič zaslužil. In dobro jim je došel tisti novčič, dobro, saj so težko živeli.

„Ej, da nimam toliko otrok!“ vzdihnil je često stari Osamélec. — „Kakó me je vender z njimi Bog obdaril! Pa, da bi saj nekoliko odrasli ti skorjančki, da bi ne bili vsi na skrbi ubogim starišem.“

In vender so nekako životarili. Res, da ni bilo časih po zimi ni slanega kropa; prišlo je pa zopet leto, pa se je vže kaj dobilo. Saj dobri Bog še za ptičice pod nebom skrbi, kakó ne bi za uboge sirote. In pa Mavra, stara, suhorebra Mavra, saj je ona dajala otročičem dobrega mleka.

Prišlo je pa nekako drugače. Zbólél je stari Osamélec. In, da-si mu je kuma Dóltarca, óna zgrbljena starka iz vasi, katera se je takó v raznovrstne zelí razumela in celó úroke vrátila, in da-si mu je kuma Dóltarca kuhala in prekuhavala več dnij razne gozdne rastline in mahovje, stari Osamélec ni več okrevál. Vsa vraštvá zvédene starke niso pomagala nič in nekega deževnega jesenskega dne, zanesli so ga štirje možjé tjá na vaško pokopališče — —

In trda bila je Osamélčevim vže poprej, kako li še le zdaj?

* * *

Sveta noč, badnja noč! — — Kdo pač ne pričakuje veselo te noči, komu ne polnijo to noč sladka čutila veselo srécé, komu se ne porajajo v duši ugodni spomini na poprejšnja leta, na poprejšnje badnje noči, ko je še otrok pri jaslicah prepeval mile božične pesence in sanjal v svojem nedolžnem srei toliko lepih, čarobnih sanj! Ne pretaka li ti se kri hitreje po žilah, ko se spusti na sveti večer na zemljo mrak, ko zapojó slovesno vaški zvonovi in zagrmé topiči, da napovedó vsemu svetu veselje in slovesnost svetega večera. In takó tajinstveno, takó milo preлива se to zvonenje v tíhej, meglenej noči čez belo ravno polje in prihaja tjá v prijazne kmetiške hiše, kjer si zbrana družina pripoveduje razne povesti in dogodke in pričakuje óni srečni trenotek, v katerem se je rodil Odrešenik in Odkupitelj vesoljnega svetá. — — —

Hajdi, stopimo malo k Osamélčevim! Kaj? kaj se óni ne veselé ónemu, čemur se veselé vsi ljudjé? Kaj ne bodo tudi óni gođovali rojstva Gospodovega, saj sedé vsi takó tiho in mirno v temnej, hladnej sobici svoje borne kočice? In ti otročiči, kateri se stiskajo okolo mrzle peči in tiho ihté, kaj so ti otročiči pozabili na največje veselje vseh nedolžnih otročičev, na mične lepe jaslice? Še jaslic nimajo, niti zelenega božičnega drevesca! In kje so jim pesence, lepe mile pesence, katere jih je naučila mati, zakaj si jih ne zapojó?

Pač je žalostno tu pri Osamélčevih! Čuj, zajokalo je tam v kotu v zibelki détece in izpregovorilo: „Mamica, atej!“ A siromašna vdova, stara Osamélčevka, katera je sedela tam pri mizi in si podpirala z roko suho, velo lice, vstane, odprè omarček, vzame iz njega kosec kruha in ga da détetu. Zjutraj kupila ga je v vasi za zadnje novčiče, porazdelila ga gladnim otročičem, le oni grížljeji prihranila je

še sebi, a zdaj ga podala ljubemu sineku. In jutri je sveti dan, in ni brašna, ni drv, ni soli v hiši! Joj kakó je to hudó! A détece zgrabilo je kosec z obema ročicama, zagriznilo, zasmijalo se sladkó in dejalo: „Mámica, kruhek dober!“ — Kaj hoče, zasmeye se tudi Osamélčevka, kakó se tudi ne bi, saj je óni detetov smehljaj takó nedolžen, takó mil, zasmeye se tudi ona, a v očesih zaleskeče se jej solza. Saj se spomina poprejšnjih svetih večerov, katere so slavili ne da bi rekel slovesno, ali vsaj veselo. In takrat živel je še on, njen mož, kateri je takó očetovsko skrbel za vse. Imeli so vsega, če ne obilo, pa vsaj za vsaki dan. In zdaj? Kravico, dobro Mavro so jej prodali in vender kolikokrat je nasitila ona gladne otročiče! In še koča, ta borna raztrgana koča ne bode več dolgo njena, dan po novem letu bodo jo jej prodali, če ne plača vsote, katero dolguje oderuhu iz vasi. In ona, sirota vdova, in njeni nepreskrbljeni otročiči bodejo sredi zime brez hrane, brez strehe! — —

Ozrla se je Osamélčevka po svojih otročičih. Nekoliko jih je gladnih zaspalo, drugi večji so tiho ihteli. In nič več ni mogla ostati v hiši in gledati to bédó, to veliko bédó.

„Otročiči moji!“ dejala je tožno — „bodite lepó mirni in zaspate, jaz otidem v cerkev k pólunočki, pa kmalu se vrnem in prinesem vam dobrega, belega kruhka in drugih lepih reči! Saj je nocój badnji večer, sveti večer!“ — Ozrla se je še jedenkrat po otročičih in odhitela vèn v mrzlo, zimsko noč, sama ni znala zakaj, saj je vedela, da ne bode prinesla otročičem ónega, kar jim je obljubila.

In vender jim je prinesla mnogo, mnogo dobrih stvari, kakeršne so redko kdaj, ali pa nikoli imeli v hišici na Rebru. Čujte kakó!

* * *

Nikoli ne doné orglje takó glasno in takó slovesno, kakor uprav na sveti večer pri pólunočki! Kakó tudi ne bi donéle na slavo in čast Detetu, katero se je pred mnogo stoletji rodilo v odkupljenje človeškega rodú. In ne poskakuje li ti radostno srce, ko čuješ óne mile, vesele božične pesence, v katere je pobožni narod vlil vsa svoja čutila; ne misliš li, da čuješ ono rajsko petje angeljcev kri-latecev, kateri so óno noč prepevali: „Čast Bogu na višavi in mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje!“ — In temno noč razsvetljuje nebroj migljajočih svečie, a v tej bledej svetlobi prikazuje se ti še vse nekako bolj tajinstveno in slovesno. Vsakdo sklene pobožno roke, povzdigne oči tjà pred božji žrtvenik, kjer se opravlja nekrvava daritev in se zamisli v pobožnej molitvi k Bogu — —

A mej nešteto množico zbranega naroda bila je tudi Osamélčeva vdova. Pokleknila je tam zadej v kotiček, sklenila svoji suhi, koščeni roki in iskala tolažbe in pomoči od Onega, od katerega pride jedino tolažba in pomoč. In tudi ona je našla tu tolažbe. Nada napolnila jej je borno srcé in s čvrstim zaupanjem v Onega, kateri za vse takó očetovsko skrbi, stopila je po končanej službi božjej, povse poto-lažena, iz male vaške cerkvice.

„Ravno vas iščem, Osamélčevka“ — nagovoril jo je pred cerkvenimi vrati vaški župan, oni modri Gálovec, kateri vže župani, kar jaz pomnim. — „Hotel sem vže na vaš dom iti, pa sem si mislil, stare kosti, kaj bi hodil, saj jo izvestno dobim pri pólunočki. Veseli bodite, kuma veseli! Sreča je naposled tudi jedenkrat

potrkala na vaših vratih. Teško da se še spominata ónega Martinčevega Janeza, ki je vže davno otišel v Ameriko, da si vam je sorodnik, dà, ali vi ste bili takrat še majheni. On je nedavno v dalnjaj Ameriki umrl in vse premoženje zapustil svojemu najbližjemu sorodniku, a to ste vi, ker so njegovi vsi pomrli. Hajde stopite z menoj, da vam nekaj za prvo pomoč izplačam, saj znam, da ste potrební, a drugo bode te vže uradno dobili.“

Kakó je utripalo srce ubogej vdovi! Ni jej bilo toliko za denarje, ali spomnila se je na svoje drobne otročiče, óni ne bodejo od zdaj več gladovali, in hišica, ona prijazna, mala, raztrgana hišica na Rebru bode jim še ostala in tudi Mavro bodejo še nazaj dobili. O jej! to bode veselje. In nakupila je Osamélčevka za one novce hitro nekaj hrane in drugih drobnostij in odhitela vesela domóv k svojim drobnim otročičem, da se tudi oni veselé z njo.

In veselili so se. Otročiči skakali so v samih srajčkah okolo z jedili napolnene mize, v peči je veselo plapotal ogenj; stara Osamélčevka je s solzami v očéh gledala vesele otročiče, kateri so imeli vsega dovolj, kričali in peli so, a njej in pa malim drobljancem donel je v srčecih tisočkratni: „Čast Bogu na višavi in mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje!“

Kdo je to?

(Češki od Vilme Sokolove, prevel Iv. Tomšić.)

Znáte li me? Ali nè?

Oj kakó to čudno je?

Ni li rekla mámica,

Da sem njena Anica?

Oj za ves svet moja mati

Ne bi htela mene dati.

Jaz sem, pravi mámica,

Zlata njena Anica.

Znáte me? Kako da nè?

Slišali kaj niste še,

Da me atej rad imá?

Vse, kar hočem, vse mi dá.

Ujčka me in póljubuje,

Vsacemu pripoveduje:

To je golobičica,

Zlata moja Anica.

Znáte me? Še zmiraj nè?

Oj kakó to čudno je!

Naj pové vam bábica,

Da sem njena vnučica;

Kadar pridem le do njé,

Mnogo mi povédát' vé.

In ko lepih mi rečí

Polhen košek naloží,

Potlej reče: Ti si vsa

Zlata moja Anica!

Matej Cigale.

„Vrtec“ bi zanemarjal svojo dolžnost, ako bi Tebe, predraga slovenska mladina, ne seznanjal z ónimi možmi, ki so ves čas svojega življenja neumorno delovali za blagor in čast svoje domovine. Zna se, da „Vrtec“ ne more obširno opisovati življenja in delovanja takih za našo domovino velezaslužnih mož,

ali ob kratkem omeniti jih, šteje si v svojo sveto dolžnost, da jih vsaj nekoliko poznaš po njih imenu in delovanji. Mej take, za našo slovensko slovstvo zeló zaslužne može, štejemo tudi prerano nam umrlega učenjaka slovenskega Mateja Cigaleta. Izvestno ste vže večkrat slišali to imé, in kaj bi ga né, saj je kot

temeljiti jezikoznanec napisal lepo število slovničnih in drugih sestavkov, ki so mnogo pripomogli k likanju našega milega slovenskega jezika.

Matej Cigale porodil se je v 2. dan meseca septembra 1819. l. v Loméhu pri Črnem vrhu nad Idrijo. Ljudsko šolo je obiskoval v Črnem vrhu in Idriji ter se vže kot deček učil jako dobro in pridno. Latinske šole zvršil je v Gorici. Leta 1841. stopil je v semenišče Ljubljansko, a leta 1843. izstopil iz njega ter se podal najpred v Gradec in pozneje na Dunaj na ondotno vseučilišče. Po dovršenih juridičnih študijah stopil je v sodnijsko prakso v Gorici in z novim letom 1848. l. opravil v Celovci preskušnjo za sodnika. Leta 1849. bil je poklican na Dunaj, ker je ministerstvo sklenilo izdajati postave v vseh jezikih, ki se govoré v Avstriji, tedaj tudi v našem slovenskem. Te postave, ki jih sklepajo naši poslanci v državnem zboru, tiskajo se v posebnej knjigi, ki se jej pravi: „Državni zakonik.“ Temu „Državnemu zakoniku“ je bil naš rojak Matej Cigale urednik od 1849. l. pa do letos dné 20. aprila, ko je izdihnil svojo blago dušo. Umrle je kot c. kr. ministerijalni svétnik spoštovan od vseh, ki so ga poznali.

Od 1848. pa do 1884. l. pisal je vedno v Bleiweisove „Novice,“ v katerih je spodbujal rojake svoje, naj bi v uradih in drugih knjigah pisali lepo in pravilno slovenščino. Jako zanimiva in potrebna knjiga je njegova „Znanstvena terminologija,“ ki jo je izdala „Matica Slovenska“ 1880. l. in nam rabi kot vodilo pri raznih še razvijajočih se znanostih v materinem jeziku. A največ zaslug pa ima pokojni Matej Cigale kot urednik Wolfovega nemško-slovenskega slovarja, ki je prišel na svetlo v dveh obilih zvezkih 1860. l. Mnogo, premnogo je še storil Cigale v prosep našega slovenskega jezika, kar pa ne moremo vsega navajati v „Vrtcu.“ Pilil je jezik sam in svetoval drugim, kakó jim ravnati, da pridobé slovenskemu jeziku lepoglasen in pravilen zlog. Bil je Cigale kot jezikoslovec jako delaven in trudoljubiv, zato je ga težko pogreša narod slovenski in njegova izguba se ne bode tako kmalu nadomestila, kakor bi želeti bilo za naš narod slovenski.

Grlici.

Na oknu grlica sediš
In gledaš krotka me, zvedáva.
Lepó, da nič se ne bojiš,
Sem pridi, da se poigráva.

Na mizi čaka te prosó,
Drobivei kruha nekatéri
In zrnje turšéice mehkó,
Kar bolj ugaja, pa pobéri!

Saj jaz ti ne učinim zlá,
Pobožam le ti gladko pérje,
Ker vem, po kaj si sem prišla,
Ponudim tudi ti večérje.

Takó! — Še vode se napíj,
Zdaj pojdi, vse je v rédi!
Saj vem, da nekaj te skrbi, —
Na gnezdo spet pod streho sédi!

Fr. Krek.

Otročja pesenca.

Zložil —è.

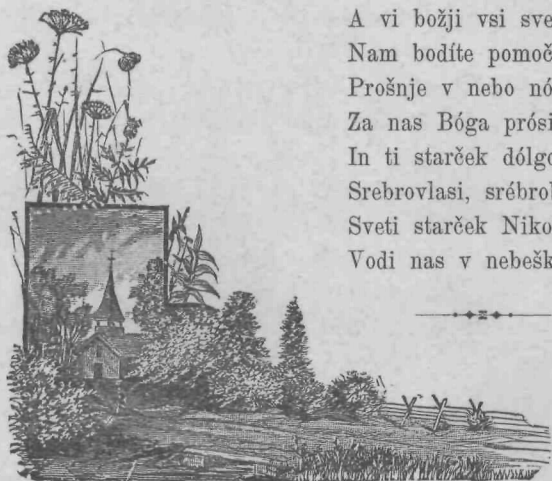
Pridi, pridi skoraj dán,
 Dan slovesen, dan krasán,
 Ko bo vsaki nas vesel
 Glásno vriskal, glásno péł,
 Kakor níkdar do sedàj —
 Pridi sveti Nikolàj!
 Oj kakó te vsi želimo,
 Oj kakó se veselimo,
 Poprašújemo: kedàj
 Pridi sveti Nikolàj?
 „Čez dni tri,“ nam dedek pravi,
 „Ko se zjutraj bote vstali,
 Vsega kar si ste želéli
 Dosti bodete prejéli;
 Vender pridni mi bodíte,
 In vselej lepó molite!
 V čast Bogú in v čast svetníkom,
 Tem nebeškim ugodníkom,
 In ne zábi vas tedàj
 Sveti starček Nikolàj.

* * *

Pridi, pridi skoraj dán
 Dan slovesen, dan krasán
 Ko bo vsaki nas vesel
 Glásno vriskal, glasno péł,
 Kakor níkdar do sedàj —
 Pridi sveti Nikolàj!

Saj molitvic mnogo známo,
 Ker imamo dobro mámo,
 Ki lepó nas je učila
 Z nami tudi je molíla,
 Da obilo bi daril
 Dobri nam svetník delíl!
 Oj rožíče, jabolčíce
 In medú polne potíce;
 Meni sabljo, tebi puško,
 Bratu konja, sestri punčko
 In obílo še darí,
 Kakih si srcé želí.
 Le samó ne brézovače,
 Brézovače, léskovače;
 Brézova, leskova mast
 Nam ne gre prav nič v slast,
 In ni daleč v gozd po njó,
 Če bi treba je biló.
 Kaj bi nam pač brézovača,
 Brézovača, leskovača?
 Bomo dobri, pridni, mili,
 Kakor do sedàj smo bili,
 Slúšali si roditelje,
 Róditelje, učitelje,
 Kamor oni z ôkom,
 Bodemo mi skôkom;
 Saj vse dobro nam želé,
 In lepó nas le učé.

A vi božji vsi svetníki
 Nam bodíte pomočniki,
 Prošnje v nebo nósite
 Za nas Bóga prósite!
 In ti starček dólgobradi
 Srebrovlasi, srebrobbradi,
 Sveti starček Nikolàj
 Vodi nas v nebeški raj!

Zakaj se Zlatka v spanji smeje.

Zorka je dobila sestrico. Oj kako je bila ljubeznjiva ta njena sestrica! Očesci je imela modri, laske rumene kakor suho zlato, okrogla ličeca — zares, živa podoba angeljčka božjega! In kako je bila vesela Zorka te svoje nežne sestrice! Po več ur je stala nepremično ob njenej postelji ter zrla v rudečelično sestrico. Zorka je znala materi prav na drobno povedati, kdaj je Zlatka — tako je bilo sestrici imé — zaspančkala, kako je zatisnila očesci, kako je v spanji držala ročici in nožici, na katero stran je nagnila okrogla ličeca, kdaj in kako se je zbudila, — ali, da vam ob kratkem povem: Zorka se je pazila z največjo skrbjo svoje sestrice Zlatke.

Gledajoč spečo sestrico, zapazila je Zorka, da se Zlatka v spanji po večkrat prav sladkó nasmehne. Iz začetka si je mislila, da je ona vzrok temu sladkemu

in ljubeznjivemu nasmehu, in zato je vselej, kadar koli se je sestrica nasmijala, prav tiho in polagoma poljubila mehko blazinicico pod njeno glavco. Rada bi jo bila poljubila na rudeča ličeca, ali — Bog obvari —

Zlatka bi se prebudila. Nù, nekega dne je slišala Zorka, da se je njena sestrica Zlatka prav na glas zasmijala, ko je ona ne daleč od nje tam v kotu za mizo stala in s črtami računila na pločico, koliko je 6 menj 2. Zdaj

pa res ni mogoče, da bi se bila Zlatka njej nasmijala. Zorka zatorej vpraša mater, zakaj se vender Zlatka tolikokrat smeje, kadar spi?

Mati se temu vprašanju nasmehne in reče: „Kadar majhni otroci, kakor je zdaj še naša Zlatka, spé, približa se jim Jezušček sam v podobi njihovega angeljčka váruha, sede ob njihovo vzglavje, pokliče svoje ovčke in ptičice ter se razgovarja ž njimi. Ovčke vprašajo Jezuščka: „Jezušček naš ljubi, ali nas imaš kaj rad?“ — Jezušček jim odgovori: „Rad, rad vas imam, ker ste tako mirne, krotke in pohlevne.“ — In ptičice vprašajo: „Jezušček, povej nam, ali imaš tudi nas rad?“ In Jezušček jim odgovori: „Rad, rad imam tudi vas, ker ste tako nežne in ljubeznjive stvarce, ki pojete v čast in slavo Stvarniku svojemu.“ In glej! na to ovčke veselo zabeketajo in ptičice veselo zapojó, a Jezušček jim s prstom na usta kaže, da naj nikar ne upijó, ker bi se utegnila Zlatka zbuditi, in Zlatka se v tem res prebudi in — nasmeje.“

Nasmijala se je tudi Zorka materi, ko jej je to razložila, potem jo pa objela in poljubila na čelo.

Odslej je Zorka še skrbneje opazovala sestrico Zlatko, kadar se je v spanji nasmijala, ker je vedela, zakaj da se smeje.

Lj. T.

Rojstvo Gospodovo.

Dnevi od Kresa sèm postajajo krajši, a noči se daljšajo. Solnce se ne vzdiguje več tako visoko na nebu, kakor po letu, bliža se — jesen. V naravi prenehuje veselo življenje in neumorno gibanje, polagoma umira vse: cvetice venó, listje odpada in tudi rumenega solaca žarki obledujejo ter izgubivajo svojo ognjeno moč. Tu pa tam še štrlé prazne veje golih dreves, kakor bi nam hotele napovedati prihajajoči mrzli zimski čas. In nastopil je ta zimski čas, nastopila je mrzla — zima.

Potoček po leti glasno žuboreč, ukovan je zdaj v debelo ledeno skorjo. Vsa narava je pokrita s snegom, mir in tihota vlada v njej. Ali, ako bi človek natančno umel tajne sile narave, in bi jej mogel pogledati v osrčje, videl bi tù, kako silno hrepeni zopet vstati ter pomladiti se.

Tako je bilo pred mnogo mnogo leti na svetu. Temna noč pokrivala je borni človeški rod, vedno daljša je postajala in vedno temnejša. V življenje človeško prišla je mrzla zima ter je ukovala v grenko sužnjest. Vse dobro in lepo je mej ljudmi ponehalo, gojile so se le strasti in množila se je béda. Vse je gledalo le naprej, toda obupno. „Ne pride li rešitelj od nikoder? Ali ga ne bode na zemljo, ki bi nas rešil te grózne sužnjesti?“

„Vi oblaki ga rosite
Ali zemlja naj ga da,“

tako je ječalo ljudstvo hrepeneč po rešitelju. „Ne, iz zemlje ne bode prišel, ker zemeljski sin nas ne more rešiti, pogrezneni smo pregloboko; priti mora iz neba in prinesti nam rešenje.“ Pogledali so učeni možje v starodavne knjige in kaj so našli?

Prirasla bo cvetica
Koréna blazega,
Prorokov govorica
Nam kaže Jéseta.

Vzrastla je vže cvetica na polji Nazarejskem, imé jej je bilo Marija, in ta je imela roditi svetu Rešitelja samega Sina Božjega. In glejte, ne davno potem

v višavah zadonelo
je petje angeljsko

in naznanilo je vsemu svetu, da se je rodil Zveličar, rešitelj svetá. Prišel je na svet v onej dóbi, ko je bil ubogi človeški rod takó globoko zabredel, da si sam ni mogel več pomagati. To duševno temoto človeštva in rešenje iz te temote, kaže nam kaj lepo ona dóba, v kateri se je rodil Zveličar! Mrzla zima povsod na okoli, tiha, temna — pólunoč.

Vse je mirno, nič se ne gane. Ali glej! nebó se jame žariti, Betlehemske planjave obsije nakrat žarek iz neba — „kaj mora li to biti?“ Truma angeljev se prikaže na nebu pojoč veselo pesen:

„Slava Bogu na višavah
In na zemlji mir ljudém!“

ter se spuščajo proti zemlji vabeč začudene pastirce:

„Pastirci vstanite,
Pogledat hitite!“

In hiteli so pastirci do hlevca, kjer so našli v jasli položeno nebeško Dete. Oj radost, oj veselje, katero se popisati ne dá! Nebeški Zveličar leži v jaslicah bor-nega hlevca, in

Glej, Marija moli srčno
Jezušček spančka sladkó. --

Rešitelj prišel je na svet, človeštva vzpomlad se je začela. Kakor v vzpomladnem času vstane vsa narava ter zopet začne novo življenje, tako je tudi zdaj napočil človeštvu čas vesele vzpomladi, čas novega življenja. Razdrli so se okovi suznjosti, zasijala je zopet ljuba prostost in objela je vse narode. Iz tisoč in tisoč človeških src glasilo se je k nebu:

„Slava Bogu na višavah!“

M. Š.

Kralj Matjaž.

XII.

Kr^alj Matjaž in vsa vojska njegova je bila v boji na širokem polji. Tam je rasla velika košata lipa; okolo nje so stali Matjaževi vojaki. Dolgo so se bojevali; Matjaž je izgubil vže toliko vojakov, da so imeli vsi njegovi, kar jih je bilo še živih, prostor v lipinej senci. Sovražnika ni mogel premagati, zato je šel z vojaki v Svete gore. Najvišja mej njimi je Budinska gora, katera se mu je odprla.

V njeno votlino je šel kralj Matjaž in vsa njegova vojska. Notri spi pri kamenitej mizi. Pred seboj ima pladnik (krožnik) iz čistega zlatá. Okolo pladnika mu raste brada, ki je vže nekoliko siva. Kadar mu priraste trikrat na okolo, vstal bode z vso vojsko. Drugič pojde na polje, kjer stoji tista lipa. Tam ga bodo čakali vsi kralji in cesarji s svojimi vojskami. Ona lipa je zdaj suha, a takrat bode zopet ozelenela. Tako močen duh bode imela, da bode dajala utrujenim Matjaževim vojakom novo moč, a ranjene bode ozdravljala v tem hipu.

Tedaj bodo imeli vsi ljudje vsega sveta jednega kralja — kralja Matjaža. Po vsej zemlji bode samo jedna vera. Sedem let po tem boji ne bode več ne poroda ne smrti. A kadar mine sedem let, konec bode vsega svetá.

(Priobčil Jos. Freuensfeld v „Kresu“ 1884. 1.)

Listje in cvetje.

Deček in tobak.

☞ Očetuvo „fajfco“ dobim
 In prvo poskušnjo storim:
 Nabašem tobaka,
 Prižgem tega spaka
 In vleči, kar morem, hitim.

Ko prvič zapuhnil sem dim,
 Očetu podoben se zdím;
 Ko drugič zapúšim,
 Po ušesih oglúšim
 In v tretjič zeló prebledim.

Prečudno me mraz spreletí,
 Na čelu mi rôsa stoji;
 Se primem za vogel,
 Ves svet je okrogel,
 In vse se krog mene vrtí.

To naj te mladina zmodrí,
 Da niso vse zá-te stvarí,
 So rahli možgani,
 Še z mlekom navdani,
 Kri mlečna po žilah norí.

Zapomni mladina si ti:
 Da žejo le vóda gasí;
 Od sadja in kruha,
 Vijol'čnega duha
 In mleka se zdravo živí.

Gašpar Majar.

Kratkočasnice.

* Igrala sta se dva dečka in jedna deklica. Mimo pride neka gospa in vpraša deklico: „Kdo je ta deček tukaj?“ — Deklica odgovori: „To je moj brat.“ — Gospa: „In kdo je óni drugi tam?“ — Deklica: „Oni je pa brat mojega brata.“

* Oče: „Na katerem mestu sediš zdaj v šoli?“ — Sin: „O zdaj sem na mnogo boljšem mestu, nego sem bil poprej, zdaj sem štirinajsti.“ — Oče: „In poprej si bil osmi!“ — Sin: „Res je, da sem bil, ali zdaj sedim takój pri peči.“

* Učitelj: „Otroci, učili smo se o koristi krave. Povej mi zdaj ti Ivanek, zakaj držimo kravo?“ — Ivanek: „Za rogove, da nam ne uide.“

Novе knjige in listi.

Hrvatski pedag.-književni zbor v Zagrebu je ravnokar izdal in razposlal svojim udom dve lepi knjigi za 1889. leto. Naslov jima je:

* Pavao Mantegazza. — Glava. — Poklanja našoj mladeži Petar Kuničič. Prevod piščevim dopustenjem. Zagreb, 1889. 8°. 267 str.

* Sielo za zabavu i pouku. Složio za djevojčice Janko Tomić, učitelj viš. djev. škole u Karlovcu. II. knjiga II. svezek. U Zagrebu, 1889. 8°. 219—417 strani.

To drugo knjigo nagradila je „Matica Hrvatska“ iz zaklade grofa Ivana Nep. Draškovića za l. 1887. ter je vredna, da bi jo temeljito prečitali tudi naši slov. učitelji, ker ima mnogo poučnega za šolo in dom.

Rešitev demanta v 11. „Vrtčevem“ listu.

(Priobčil ga je I. T.)

Rešitev demanta:

Š
 A n a
 V r t e c
 A l o j z i j
 Š n t j e r n e j
 f e b r u a r
 l o n e c
 l e v
 J

Prav so ga rešili: Gg. Jak. Inglič v Idriji; Jan. Sajè, nadučitelj v Št. Jerneji; S. M. Vranski na Vranskem (Štir.); Her. Serajnik, uč. pri sv. Nikolaji nad Laškim (Štir.); I. Voglar na Dobrni; Ant. Znidaršič v Il. Bistrici; Fr. Moreše v Lj.; Mir. Treven v Idriji; Emil Sinko v Središči (Štir.); Evgen Sajovic v Kranji; Janko Maurer, uč. na Raki; Bož. in Fr. Ferjančič, Bogumil Kosér, Rud. Schwegel, Makso Jelovšek, Artur Čeh, Iv. Potočnik, Jos. Vodopivec, Rud. in Viktor Andrejka, Rud. Tomšič in Ernst Petrič, učenci v Ljubljani. Janko Polec, uč. v Kamniku. Gosposdične: Karolina Sajè v Št. Jerneji; Brigita Souvan-ova v Ljubljani; Jovana Leben v Horjulu in Fani Šentak na Vranskem (Štir.). Ana Murnik v Idriji; Marijca Volavšek in Eva Rebov, učenki pri sv. Nikolaji na Laškem (Štir.); Marijca Bénedek, Ivana Chiauttta, Josipina Kovšca in Neža Matičič, učenke na Planini; Ana Petrič, učenka v Ljubljani.

👉 Vabilo k naročbi. 👈

Z denašnjim listom zvršil je „Vrtec“ svoje **devetnajsto** leto, in ako Bog dá, stopil bodé v **dvajseto**.

Predno vabimo k noveji naročbi, sveta dolžnost nam je, da se prav iskreno zahvalimo vsem ónim našim in „Vrtčevim“ prijateljem, ki so nam z naročevanjem in nabiranjem naročnikov v to pripomogli, da se je „Vrtec“ mej našo dobro slovensko mladino širil ter užé polnih devetnajst let tudi ohranil. Ti naši prijatelji, tega smo si svésti, skrbeli bodo tudi še dalje, da se „Vrtcu“ njegov obstanek zagotóvi. A tudi mi od svoje stráni smo si prizadejali vse, da bi, kolikor mogoče, zadovoljili svojim prijateljem in naročnikom. Da-si je bilo naše podjéte v preteklih devetnajstih letih silno težavno, vender se nismo bali ne truda ne obilih troškov pri „Vrtčevem“ izdavanji in uredovanji. Še vsako leto se je nabralo toliko naročnikov, da smo list izdajali, da-si težavno, a vender brez kake gmotne izgube. V prvej vrsti gre tedaj hvala vsem ónim rodoljubom in prijateljem naše slovenske mladine, ki so naš list podpirali z **rédno** naročnino; ako bi teh ne bilo, tudi bi ne imel zdaj „Vrtec“ ónih tál v našem národu, kakor jih imá; od vseh strani nam dohajajo pisma, da se je „Vrtec“ našeji mladini takó omilil, da ga povesod z veseljem čitajo.

Zatorej se hočemo v bodočem letu zopet žrtovati v **dušni** in **telesni** prid naše slovenske mladine. Skrbeti hočemo tudi v prihodnje, da se nam naša nežna mladina ne iznevéri, ne iztují in ne okáži v sedanjih jako burnih časih, nego da raste Bogu in ljudém na čast in veselje ter v korist in blagor drage nam domovine.

Da pa to svojo težavno nalogo srečno izvédemo, prósimo vsakega pravega rodoljuba in prijatelja slovenske mladine, naj nam ne vzkráti svoje podpore, temvéč prizadeva naj si, da nam še vsaj po jednega novega naročnika pridóbi. Kdor se ne more naročiti na naš list, prosimo ga, naj ga kómu drugemu priporóči v podporo in naročbo.

Brez obile naročnine **dobrega** lista izdajati ne moremo, a **slabega** lista izdajati ne bi radi; zatorej se nadejamo, da naša prošnja do slovenskih rodoljubov in prijateljev slovenske mladine ne ostane brez uspeha.

Program našemu listu ostane tudi bodoče leto neizpremenen, to je, kakor do sih dob, takó ostane „Vrtec“ tudi v prihodnjem letu še vedno to, v kar je odménjen: **slovenskeji mladini v pouk in zabavo.**

Prizadevali si bodemo, da bode vsak njegov list z bodočim letom zanimiv ne samo po obsegu, nego tudi po različnosti sestavkov. Vsebina mu bode taka, da bode ustrezal malej a tudi bolj odrasleji slovenskeji mladini, slovenskim učiteljem, starišem in sploh odgojiteljem mladine.

Cena „Vrtčeva“ ostane ista, namreč:

👈 **Za vse leto 2 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 30 kr.**

Naročnina naj se nam še **ta mesec** pošlje, da bodemo znali privérditi primerno število listov.

Uredništvo „Vrtčevo“,

mestni trg, štev. 23 v Ljubljani.

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca, in stóji za vse leto 2 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 30 kr. Napis: Uredništvo „Vrtčevo“, mestni trg, štev. 23 v Ljubljani (Laibach).

Izdajatelj, založnik in urednik **Ivan Tomšič**. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.

